

METHODS OF “STUDYING THE LESSON” IN JAPANESE SCHOOL AND POSSIBILITIES TO USE IT IN UKRAINIAN EDUCATIONAL SYSTEM

At the beginning of the XXI century, method of “lesson study”, which is widely and very effectively used in Japanese schools for over 100 years, has attracted the attention of the world community. Article gives a general historical and pedagogical characteristic of this technique, covers the basic principles of “lesson study” and considers it in the context of the possible use of the Ukrainian school.

Key words: *Japan, “teaching gap”, cultural script, centralized curriculum, method of “lesson study”.*

УДК 371:378

О. Горновська,

Київський національний лінгвістичний університет

ДО ПИТАННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЯПОНСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

У статті описано модель процесу навчання майбутніх філологів японського діалогічного мовлення з використанням текстів із профільних періодичних видань та запропоновано шляхи реалізації такої моделі на заняттях із японської мови за такими параметрами: мета навчання, суб'єкт навчання, ступінь навчання та навчальна дисципліна, у межах якої реалізується запропонована модель навчання, засоби навчання, поетапна реалізація моделі організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Ключові слова: *діалогічне мовлення, модель організації процесу навчання.*

Мета навчання діалогічного мовлення (ДМ) студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ), спрямована одночасно як на розвиток мовленнєвих умінь ДМ, так і професійних умінь [Програма 2001, 3] і японська мова не є винятком. Про те, що проблема професійно орієнтованого навчання ДМ майбутніх філологів іноземних мов (ІМ) не є новою свідчать численні наукові дослідження: так, досліджено позитивний вплив мовленнєвих умінь ДМ на розвиток “професійно-методичних” умінь майбутнього вчителя іноземних мов (ІМ) [Андреева 1985], конкретизовано склад мовленнєвих умінь, необхідних для оволодіння монологічною та діалогічною формами професійно орієнтованого говоріння [Самойлюкевич 1991], описано особливості розвитку “професійно-методичних” умінь мовленнєвої взаємодії студентів на занятті з англійської мови [Камаева 1990], роз-

роблено методику та сформульовано конкретні рекомендації щодо навчання майбутніх філологів професійно-педагогічного діалогу [Ананьева 2002]. В той же час проблема навчання японського діалогічного мовлення (ЯДМ) і проблема професійно-орієнтованого навчання майбутніх філологів за спеціальністю “японська мова” (ЯМ) залишаються майже не розглянутими у вітчизняній методиці навчання ІМ, що зумовлює актуальність дослідження цієї проблеми.

У результаті аналізу наукової літератури ми дійшли висновку, що професійна складова у ДМ майбутніх філологів ЯМ є невід’ємною, а її формування необхідно реалізувати, зважаючи на методичні вміння навчання ЯДМ на основі спеціально укладеного комплексу професійно орієнтованих вправ. Таким чином, метою статті є опис розробленої нами моделі організації навчання майбутніх філологів ЯДМ на основі текстів із профільних періодичних видань.

Аналізуючи процес навчання ЯМ у ВНЗ, можна зазначити, що, незважаючи на необхідність якісного навчання ЯДМ, цьому процесу на практиці не приділяється достатньо уваги. Більше того, переважна більшість підручників, за якими відбувається навчання в українських ВНЗ є методично застарілими і не є розрахованими на студентів ВНЗ. Відповідно, вміння спілкуватись відповідно до норм японського етикету і мовної поведінки залишаються у студентів сформованими не до кінця. Таким чином, практична відсутність аналогів подібного навчання в українських ВНЗ значно ускладнює співвіднесення навчання за запропонованою нами методикою із навчанням за методиками, які застосовуються зараз у ВНЗ.

Для того, щоб представити розроблену нами модель організації навчання ЯДМ на основі текстів із профільних періодичних видань, ми скористалися параметрами, виділеними О.Ю. Бочкарьовою: мета навчання, суб’єкт навчання, ступінь навчання та навчальна дисципліна, поетапна реалізація навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання [Бочкарьова 2007, 135]. Також уточнимо, що модель організації навчального процесу слідом за Е.Г. Азимовим і А.М. Щукіним ми розуміємо як індивідуальну інтерпретацію викладачем методу навчання відповідно до конкретних цілей та умов роботи [Азимов 1999, 159].

Розроблена нами модель навчання базується на принципах системності, інтегрованості, циклічності, поетапності навчання та професійної спрямованості [Бочкарьова 2007, Драб 2003, Конотоп 2008].

За принципом системності нами побудовано комплекс вправ для навчання ЯДМ, принцип інтегрованості реалізується в процесі взаємопов’язаного навчання читання профільних текстів і навчання ЯДМ. Принцип циклічності означає, що навчання ЯДМ проходить в рамках певної тематики та здійснюється протягом певної кількості навчальних годин як для аудиторної, так і для самостійної роботи. Принцип поетапності навчання відображається в комплексі вправ і послідовності їх виконання: від рецептивних до продуктивних, від простих до складних. Відповідно до принципу професійної спрямованості, розроблена нами модель сприятиме оволодінню майбутніми вчителями ЯМ вміннями в ЯДМ, які знадобляться їм в майбутній професійній діяльності.

Власне засобом реалізації моделі навчання ЯДМ на основі текстів із профільних періодичних видань виступає запропонований нами комплекс вправ, який базується на відібраних раніше нами згідно виділених критеріїв автентичних текстах з друкованих і

електронних періодичних видань для тих, хто викладає і вивчає ЯМ і культуру [Горновская 2012].

Суб'єктами навчання виступають майбутні філологи, студенти III курсу ВНЗ, оскільки ми вважаємо, що навчання ЯДМ на основі автентичних текстів із періодичних видань доцільно реалізовувати на середньому етапі навчання, тобто на III курсі ВНЗ. Саме на III курсі відбувається зміщення акценту навчання ЯМ з формальної сторони іншомовної мовленнєвої поведінки студента на його мотиваційно-змістову сторону, а також саме на третьому курсі розпочинається вивчення таких навчальних дисциплін як “педагогіка” й “методика викладання іноземних мов”, які є професійно значущими для майбутніх філологів. На заняттях з методики та педагогіки увага приділяється розв'язанню відповідних завдань, які стоятимуть перед майбутнім вчителем. Відбувається це рідною мовою, однак в майбутній професійній діяльності вчителя перед ним стоятиме немало завдань, які вимагатимуть вміння професійного спілкування й іноземною мовою, яку він викладатиме. З цього очевидною постає необхідність реалізовувати навчання професійної складової компетенції вчителя в ДМ ЯМ під час вивчення навчальної дисципліни “японська мова”.

Оскільки навчальний процес у ВНЗ України підпорядкований кредитно-модульній системі навчання, то організація навчання ЯДМ майбутніх філологів також має враховувати всі основні положення цієї системи й бути придатною для впровадження. Важливо при цьому зазначити, що на сьогодні в Україні досі не існує єдиної типової програми з навчання ЯМ у ВНЗ. Відповідно, в кожному ВНЗ складаються власні робочі програми, які й лежать в основі навчального процесу в кожному окремому навчальному закладі. Відповідно, те саме стосується розподілу тематичних блоків і тем у них, навчальних годин тощо.

У методичну базу створення моделі навчального процесу формування у майбутніх філологів комунікативної компетенції в ЯДМ покладено такі сучасні тенденції та положення методики навчання ІМ як впровадження поетапного навчання в циклі занять з ієрархічною послідовністю формування навичок і вмінь за схемою “формування навичок → удосконалення навичок → розвиток умінь” [Конотоп 2008, 77-82].

В процесі дослідження нами було створено модель навчального процесу з навчання ЯДМ в межах одного навчального модуля (одного циклу занять), в якому передбачено поетапне навчання усного спілкування студентів III курсу з використанням текстів із профільних періодичних видань та розробленою підсистемою вправ. Оскільки протягом перших двох років навчання активно формуються лексичні, граматичні, фонетичні мовленнєві навички, мовні навички техніки читання, то на III курсі вже відбувається їх удосконалення, тому наприкінці навчального модуля час для формування мовленнєвих і мовних навичок зменшуємо і збільшуємо час для формування власне вмінь в ЯДМ.

Робота студентів за запропонованою нами методикою розпочинається з простих підготовчих вправ переважно рецептивно-репродуктивного характеру і закінчуються створенням діалогів, відтворенням і створенням реальних ситуацій спілкування. При такій організації навчання для переходу до продуктивної мовленнєвої діяльності необхідні осмислення та систематизація, які відбуваються під час аналітичної частини роботи, яка відбувається після процесу первинного сприйняття тексту. Таким чином на першому етапі пояснюються особливості функціонування мовного і невербального матеріалу, а на другому виконуються вправи на формування лексичних, граматичних і фонетичних

мовленнєвих навичок говоріння та навичок невербальної поведінки у рамках теми й ситуації спілкування.

На етапах рецептивно-репродуктивної або рецептивно-продуктивної мовленнєвої діяльності, після прочитання і перевірки розуміння змісту тексту її поставленої в ньому проблеми, та на етапі рецептивно-продуктивної мовленнєвої діяльності на основі змісту фрагментів або всього тексту передбачається навчання рецептивно-продуктивного частково та мінімально керованого мовлення. На цих етапах використовуються рецептивно-продуктивні та продуктивні комунікативні вправи, в яких очікуваний продукт мовленнєвої діяльності студентів рецептивно-продуктивний.

При розробці власної моделі навчання ЯДМ, ми спирались на середню кількість годин одного навчального модуля серед ВНЗ України, а саме: 68 годин [Михайлюк 2009, 125]. Враховуючи те, що розподіл годин у межах одного навчального модуля у різних ВНЗ є різним, треба зазначити, що розподіл навчальних годин для опрацювання ЯДМ на основі текстів із профільних періодичних видань, який буде запропоновано нами, може корегуватись відповідно до змін кількості навантаження у межах одного навчального модуля. Зазначимо також, що під навчальним модулем ми розуміємо структурну складову змістового модуля, що складається з навчальних елементів і реалізується відповідними формами навчального процесу [Тарнопольский 1989, 77]. Навчальний модуль має розпочинатись із введення нової інформації і завершуватись закріпленням, повторенням засвоєного та контролем. Розроблений нами загальний порядок роботи з текстом і навчання ЯДМ відповідає такій логічній послідовності побудови навчального модуля і розроблений таким чином, щоб закріпити нові й активізувати раніше отримані знання студентів. Відповідно, побудова моделі навчання майбутніх філологів ЯДМ в умовах кредитно-модульної системи навчання є доцільною, обґрунтованою та послідовною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Азимов Э. Г.* Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб. : Златоуст, 1999. – 472 с.;
2. *Ананьева Л. В.* Обучение студентов языковых специальностей профессионально направленной диалогической речи с использованием деловой игры (французский язык) : Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. В. Ананьева. – К., 2002. – 266 с.;
3. *Андреева И. П.* Формирование специальных речевых умений как фактор совершенствования профессионально-методической подготовки будущего учителя иностранного языка / И. П. Андреева // Проблемы профессионально-педагогической направленности в преподавании иностранного языка как специальности: Межвуз. сб. науч. трудов. – Горький: ГГПИ, 1985. – С. 65-71.;
4. *Бочкарьова О. Ю.* Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно-спрямованого аудіювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бочкарьова Олена Юрївна. – К., 2007. – 278 с.;
5. *Бочкарьова О. Ю.* Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно-спрямованого аудіювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бочкарьова Олена Юрївна. – К., 2007. – 278 с.;
6. *Горновская О. В.* Реализация отбора текстов для обучения диалогической речи будущих учителей японского языка / Ольга Васильевна Горновская // Материалы 7-й на-

учно-практической конференции [«Японский язык и проблемы преподавания»] / Ассоц. преподавателей яп. яз. РФ и стран СНГ / под общ. ред. Л. Т. Нечаевой. – М. : Ключ-С, 2012. – С. 20 – 27;

7. Драб Н. Л. Навчання майбутніх економістів іншомовного професійно спрямованого монологічного мовлення (монолог-презентація) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Драб Наталія Леонідівна. – К., 2003. – 316 с.;

8. Камаева Т. П. Формирование профессионально-методических умений речевого взаимодействия на иностранном языке (английский язык): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Т. П. Камаева. – М., 1990. – 24 с.;

9. Коноп О. С. Методика навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Коноп Олена Сергіївна. – К., 2008. – 218 с.;

10. Михайлюк Г. В. Навчання майбутніх учителів японської мови розуміння граматичних засобів вираження модальності у процесі читання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Михайлюк Ганна Володимирівна. — К., 2009. — 295 с.;

11. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авторів. – К.: КДЛУ та ін., 2001. – 245 с.;

12. Самойлюкевич И. В. Методика обучения профессионально направленному говорению на английском языке (III курс языкового педагогического вуза): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / И. В. Самойлевич. – К., 1991. – 247 с.;

13. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку на II курсе технического вуза / Олег Борисович Тарнопольский. – К. : Вища школа, 1989. – 160с.

О. Горновская,

Киевский национальный лингвистический университет

К ВОПРОСУ ОБ ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ ЯПОНСКОЙ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО- МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

В статье описана модель процесса обучения будущих филологов японской диалогической речи с использованием статей из профильных периодических изданий и предложены пути реализации такой модели на занятиях с японского языка по следующим параметрам: цель обучения, субъект обучения, степень обучения и учебная дисциплина, в рамках которой реализуется предложенная модель обучения, средства обучения, поэтапная реализация модели организации учебного процесса в условиях кредитно-модульной системы обучения.

Ключевые слова: диалогическая речь, модель организации учебного процесса.

ISSUES OF ORGANIZATION OF TEACHING THE JAPANESE DIALOGICAL SPEECH TO FUTURE PHILOLOGISTS UNDER THE CONDITIONS OF IMPLEMENTING THE CREDIT BASED MODULAR LEARNING

The article deals with the model of teaching professional dialogue speech to future teachers of Japanese language using educational journal texts. The ways of implementing the model in the classroom meet following parameters: the purpose of education, level of students, academic discipline within we implement the model teaching proposed, learning tools, phasing model of the educational process in credit-module system.

Keywords: dialogic speech, model of the learning process, educational magazine article.

УДК 378

Ю. Локишина,
ПВНЗ „Інститут сходознавства і міжнародних відносин
„Харківський колегіум“; Харків

ПРО ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТАМ-МІЖНАРОДНИКАМ

Стаття присвячена особливостям викладання спеціальної лексики середнього та вищого рівня складності студентам спеціальності „міжнародні відносини“. Стаття містить аналіз труднощів, що виникають у процесі навчання та низку рекомендацій, спрямованих на їх подолання.

Ключові слова: методичні рекомендації, лексика середнього і вищого рівня складності, міжнародні відносини.

Викладання лексики є невід’ємною частиною процесу навчання японської мови. Але вже з середнього етапи навчання, вивчення лексики стає все більш індивідуальним процесом для кожного студента, адже обсяги не дозволяють ретельно роз’яснювати і перевіряти засвоєння кожного окремого слова викладачем, як це відбувалося на початковому етапі.

Для засвоєння лексичного матеріалу середнього і вищого рівня складності широко використовують підручники, в яких самоперевірка здійснюється за допомогою тестів, а для перевірки викладачем пишуться твори, доповіді, робляться усні повідомлення. Але, на наш погляд, вивченню спеціальної лексики приділяється недостатня увага.

В Інституті сходознавства і міжнародних відносин „Харківський колегіум“ ми здійснюємо підготовку студентів-міжнародників, і вже на 4 курсі хотілося б більш детально викладати спеціальну лексику, що пов’язана саме з міжнародними відносинами. Зро-